

KAMCHILIKLAR

Farg'ona soliq texnikumi katta o'qituvchisi

Hojiqurbonov Qobiljon Turdaliyevich

Tel: +998950091078

Email: Khodjiqurbonov@mail.ru.

Annotasiya: Bugungi kunimizda soliq o'ndirish jarayonida yuzaga kelayotgan muammolar iqtisodiy taraqqiyotga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada soliq yig'imlarini amalga oshirishda uchrayotgan kamchiliklar, ular sababli soliq tushumlari kamayishi va soliqlarning adolatli taqsimlanmasligi masalalari yoritiladi. Shu bilan birga, davlat budjeti barqarorligini saqlash, iqtisodiyotni rivojlantirish hamda fuqarolar va tadbirkorlarning soliq yukini osonlashtirish uchun amaliy yechimlar taklif qilinadi. Maqola soliq tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar haqida ham tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: soliq tizimi, byudjet, iqtisodiyot, korrupsiya, qonun, biznes, soliq imtiyozlari, infratuzilma, konstitutsiya, soliq shaffofligi, axborot, sektor, texnologiyalar

Kirish

Bugungi kunda mamlakatimizda soliq tizimini takomillashtirish va samaradorligini oshirish bo'yicha keng qamrovli islohotlar olib borilmoqda. Soliq o'ndirish jarayoni davlat byudjetining asosiy manbai bo'lib, uning samarali ishlashi jamiyatdagi barcha sohalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi. Soliq tushumlari ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya va infratuzilmani rivojlantirish kabi muhim sohalarga mablag' yetkazib berish imkonini yaratadi. Shuning uchun soliq tizimining adolatli va samarali bo'lishi jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun zarur shartlardan biridir.

Biroq, amaliyotda soliq o'ndirish jarayonida yo'l qo'yilayotgan kamchiliklar tizimning samaradorligiga putur yetkazmoqda. Masalan, soliq

to'lovchilar orasida tenglik tamoyillarining buzilishi, norasmiy iqtisodiyotning o'sishi va soliqni to'lashda beqarorlik kabi holatlar soliq tushumlarini kamaytirib, iqtisodiy o'sishni sekinlashtiradi. Shu sababli, soliq tizimidagi kamchiliklarni bartaraf etish orqali soliqlarni samarali yig'ish va ijtimoiy adolatni ta'minlash masalalari kun tartibidagi dolzarb masalalardan biriga aylangan.

Ushbu maqolada soliq o'ndirish jarayonidagi kamchiliklar, ularning sabablari va iqtisodiy tizimga ta'siri keng ko'lamda tahlil qilinadi. Shuningdek, mavjud muammolarni bartaraf etish bo'yicha samarali chora-tadbirlar hamda soliq tizimining ishonchli va adolatli ishlashini ta'minlash uchun tavsiyalar keltiriladi. Bu o'z navbatida iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va jamiyat farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy islohotlar jarayonida soliq tizimini takomillashtirish va uni xalqaro talablarga moslashtirish ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Davlat budjeti daromadlarining katta qismini tashkil qiluvchi soliqlar ta'lim, sog'liqni saqlash, infratuzilma kabi asosiy ijtimoiy sohalarni moliyalashtirishga xizmat qiladi. Shu bois soliq qonunchiligini isloh qilish va samarali soliq o'ndirish tizimini yaratish davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylangan.

Shu bilan birga, amaliyotda soliq o'ndirish jarayonida ayrim muammolar mavjud. Masalan, soliq qonunchiligida doimiy ravishda o'zgarishlar kiritilishi tadbirkorlar va yuridik shaxslar uchun noaniqliklarni keltirib chiqarmoqda. Ba'zi sohalarda soliq yuki ortiqcha bo'lib, bu kichik va o'rta biznesni rivojlantirishni sekinlashtiradi va norasmiy iqtisodiy faoliyatga undaydi. Shuningdek, ayrim soliq organlarining faoliyatida shaffoflikning yetarli emasligi, soliq to'lovchilar uchun malakali maslahat xizmatlarining yetishmasligi kabi omillar ham soliq yig'ish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qaror va farmonlariga muvofiq, ushbu muammolarni bartaraf etish uchun soliq tizimiga zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy qilish, soliq to'lovchilar uchun qulay sharoitlar yaratish va soliq yukini optimallashtirish bo'yicha muhim chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ushbu maqolada O'zbekistondagi soliq o'ndirish tizimidagi

mavjud muammolar va ularni hal etish bo'yicha takliflar, shuningdek, soliq qonunchiligini yanada takomillashtirish uchun amalga oshirilishi lozim bo'lgan amaliy chora-tadbirlar haqida batafsil tahlil beriladi.

Asosiy qism

Soliq o'ndirishda yo'l qo'yilayotgan kamchiliklar dunyoda ko'p mamlakatlarda kelib chiqib, shuningdek, O'zbekistonda ham yo'l qo'yilayotgan muammolar hisoblanadi. Bu muammolar o'zgaruvchan va sezilarli soliq qonuniylari, yuksak soliq stavkalarining mavjudligi, soliq boshqaruvning jarayonlari, soliqshunoslik maharetining past darajadagi sifati, va soliqtirnoqlarning sifatli ma'lumotlarga ega bo'lmagani kabi sabablardan hosil bo'ladi.

Soliq o'ndirishlarini kamaytirish uchun, yangi soliq qonunlarini va qonunlardagi o'zgarishlarni amalga oshirish zarur. Yangi soliq qonunlari yordamida soliq o'ndirishlarini osonlashtirish, soliqshunoslik maharetini oshirish, soliqning yuksak darajadagi boshqaruvini ta'minlash va soliq bilan yopilgan qonun, mehnat, iqtisod va ma'lumot sohasida foydali ishlar qilishni rag'batlantirish mumkin.

Soliq o'ndirishlari to'g'risida kamchiliklar muhimi va halol yechimi shakllanadi, chunki soliqlar mamlakatlarning iqtisodiy faoliyatini amalga oshirish va moliyalash uchun kerakli mablag'lar bilan ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Shuning uchun soliq o'ndirishlarini muammolarini bartaraf etish va yechish uchun yuqori darajada tajribaga ega mutaxassislar va soliqshunoslar kerak. Bu xususiy ko'rsatma, tadqiqot va takliflar asosida soliq o'ndirishlarining samaradorligi va effektivligi boshqarilishi va o'zaro maqsadlarga muvafaqqiyatli ega bo'lishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasida soliq tizimi mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, davlat budjetini shakllantirishda hal qiluvchi o'rin tutadi. Shu bilan birga, soliq o'ndirish jarayonida bir qancha muammolar mavjud bo'lib, ularni bartaraf etish soliq tizimining samaradorligini oshirish uchun zarur hisoblanadi. Quyida soliq o'ndirishdagi ayrim kamchiliklar va ularning yechimlari haqida to'xtalib o'tiladi.

1. Soliq qonunchiligidagi murakkablik va tez-tez o'zgarishlar.
2. Soliq yukining yuqoriligi.
3. Soliq yig'ish jarayonidagi shaffoflik va axborot texnologiyalarining yetishmasligi.
4. Soliq to'lovchilar uchun maslahat va ko'mak xizmatlarining yetishmasligi.
5. Norasmiy iqtisodiyotning kengayishi.
6. Soliq tartibini soddalashtirish va raqobatbardosh tizim yaratish.

Yuqoridagi chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali O'zbekiston soliq tizimini yanada samara va raqobatbardosh qilishga erishishi mumkin. Maqolaning asosiy qismida keltirilgan bu takliflar va tahlillar mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash va jamiyat farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida soliq yig'ish tizimining samaradorligini oshirish mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Amaldagi soliq tizimi va soliq yukining og'irligi kichik va o'rta biznesning rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda va tadbirkorlik subyektlarini norasmiy iqtisodiyotga ko'chishga majbur qilmoqda. Bu esa davlat byudjetiga tushumlarni kamaytirib, ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish imkoniyatlarini cheklaydi.

Yuqorida muhokama qilingan muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi yechimlar taklif etildi: soliq yukini maqbullashtirish, qonunchilikni soddalashtirish, elektron tizimlarni kengaytirish va soliq to'lovchilarga ko'mak xizmatlarini rivojlantirish. Shuningdek, xalqaro tajribani o'rganish va soliq to'lovchilarga yanada qulay shart-sharoit yaratish orqali norasmiy iqtisodiyotni rasmiylashtirish ham mumkin. Ushbu takliflar amaliyotga tatbiq etilgan taqdirda, O'zbekistonda davlat byudjetiga tushumlar o'sib, iqtisodiyotning rasmiy sektori rivojlanadi. Davlat va soliq to'lovchilar o'rtasidagi ishonch mustahkamlanadi va soliq tizimi samaradorligi oshadi. Shu bilan birga, tadbirkorlik muhitining yaxshilanishi va iqtisodiy barqarorlikning ta'minlanishi O'zbekistonning uzoq muddatli rivojlanishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduraxmonov A.A. “Soliq tizimi va uni boshqarish.” Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2019.
2. Nabiyeu R., Qodirov H. “O‘zbekiston soliq tizimi: nazariya va amaliyot.” Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti, 2021.
3. O‘zbekistonda soliq islohotlari tarixi. Toshkent: “Yangi asr avlodi” nashriyoti, 2020.
4. Valiyev T. “Soliq yukini maqbullashtirish va kichik biznes rivoji.” Toshkent: Universitet nashriyoti, 2022.
5. Stiglits, Jozef. “Iqtisodiy o‘shish va adolatli soliq tizimi.” Toshkent: Iqtisodiyot va huquq nashriyoti, 2018. (Asl nomi: “The Economics of Public Sector”; muallif: Joseph Stiglitz)
6. Stavrova, I. “Soliq tizimini modernizatsiya qilish: xalqaro tajriba.” Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2020. (Asl nomi: “Tax System Modernization: International Experience”; muallif: I. Stavrova)
7. Blej, Ronald. “Soliq solish nazariyasi va amaliyoti.” Toshkent: “Yangi texnologiyalar” nashriyoti, 2019. (Asl nomi: “Taxation Theory and Practice”; muallif: Ronald Blais)
8. Ernazarov A., Soliyev Z. “O‘zbekistonda davlat byudjetini shakllantirish va soliqlar roli.” Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti, 2020.